

Sygn. akt III AUa 198/20

(...)

(...)

(...)

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 czerwca 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodnicząca – sędzia: Urszula Iwanowska (spr.)

Sędziowie: Barbara Białecka

Jolanta Hawryszko

po rozpoznaniu w dniu 24 czerwca 2020 r., w S. na posiedzeniu niejawnym

sprawy z odwołania B. S.

przeciwko Dyrektorowi Wojskowego Biura Emerytalnego w S.

o roczne rozliczenie emerytury

na skutek apelacji wojskowego organu emerytalnego od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 12 lutego 2020 r., sygn. akt VI U 1743/19

I. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie I i oddala odwołania od decyzji z dnia 31 maja 2019 r. o rocznym rozliczeniu emerytury za rok 2016 i 2017;

II. zasądza od B. S. na rzecz Dyrektora Wojskowego Biura Emerytalnego w S. kwotę 480 (czteryście osiemdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Barbara Białecka Urszula Iwanowska Jolanta Hawryszko

III A Ua 198/20

UZASADNIENIE

Dyrektor Wojskowego Biura Emerytalnego w S. decyzją z dnia 31 maja 2019 r., znak (...), o rocznym rozliczeniu emerytury w związku z osiągniętym w 2016 roku przychodem B. S. dokonał potrącenia z tytułu wykonanego rozliczenia w wysokości 6.753,90 zł wskazując, że potrącenie zostanie zrealizowane z bieżących wypłat świadczeń. Organ rentowy ustalił, że uzyskany w 2016 roku przychód z tytułu zatrudnienia, innej pracy zarobkowej lub pozarolniczej działalności gospodarczej wyniósł: 48.942,50 zł, wysokość przychodu możliwego do osiągnięcia niepowodująca zmniejszenia świadczenia wyniosła 34.054,40 zł, zmniejszenie świadczenia przy rozliczeniu rocznym (max. 24% rocznej kwoty bazowej), wynosi: 6.753,90 zł i jest to ogółem kwota wynikająca z rozliczenia do potrącenia.

Kolejną decyzją z dnia 31 maja 2019 r., znak (...), Dyrektor Wojskowego Biura Emerytalnego w S. o rocznym rozliczeniu emerytury w związku z osiągniętym w 2017 roku przychodem B. S. dokonał potrącenia z tytułu

wykonanego rozliczenia w wysokości 6.781,40 zł wskazując, że potrącenie zostanie zrealizowane z bieżących wypłat świadczeń. Organ rentowy wyjaśnił, że uzyskany w 2017 roku przychód z tytułu zatrudnienia, innej pracy zarobkowej lub pozarolniczej działalności gospodarczej wyniósł: 56.968,76 zł, wysokość przychodu możliwego do osiągnięcia niepowodująca zmniejszenia świadczenia wyniosła 35.522,10 zł, zmniejszenie świadczenia przy rozliczeniu rocznym (max. 24% rocznej kwoty bazowej), wynosi: 6.781,40 zł i tę kwotę przyjęto w wyniku rozliczenia świadczenia do potrącenia.

W odwołaniach od powyższych decyzji B. S. wniósł o ich zmianę przez ustalenie, że brak jest podstaw do zmniejszenia przysługującej mu emerytury w związku z rozliczeniem jego przychodu w latach 2016-2017 oraz zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa radcowskiego wskazując, że wydane decyzje są nieprawidłowe. Zdaniem ubezpieczonego, brak było merytorycznych podstaw do przyjęcia, że uzyskane przez niego w latach 2016-2017 dochody są dochodem, który ma być brany pod uwagę przy rozliczaniu jego emerytury wojskowej. Ubezpieczony podniósł, że nie był on prawidłowo pouczany o obowiązku informowania organu o podjęciu działalności wskazanej w art. 104 ust. 1-4 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Choć taki zapis występował na drukach przesyłanych decyzji, to praktyka organu emerytalnego była inna. Przez wiele kolejnych lat wojskowy organ emerytalny stał na stanowisku, że nieoskładkowane dochody uzyskane zagranicą nie podlegają rozliczeniu z emeryturą wojskową.

W odpowiedzi na odwołania wojskowy organ emerytalny wniósł o ich oddalenie w całości oraz o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, podtrzymując argumentację przytoczoną w uzasadnieniu zaskarżonych decyzji. Odnosząc się do zarzutów ubezpieczonego wskazał, że przesłanką zastosowania art. 40 ust. 1 wojskowej ustawy emerytalnej jest nie obowiązek ubezpieczenia społecznego, ile ustalenie, czy dany rodzaj aktywności zawodowej podlegałaby „oskładkowaniu” według prawa polskiego. Wojskowa ustawa emerytalna wskazuje zaś za pośrednictwem ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, że działalnością podlegającą ubezpieczeniu społecznemu jest zatrudnienie za granicą (art. 40 ust. 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin w zw. z art. 104 ust. 2 i 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS). Przechodząc zaś do zarzutu przekroczenia terminu do dokonania rozliczenia świadczenia emerytalnego ubezpieczonego za lata 2016-2017 wskazano, że argumenty podnoszone na poparcie tego zarzutu pozostają bez oparcia. Organ emerytalny przyjmuje bowiem, że w sprawie zastosowanie znajduje 3-letni termin, o którym mowa w art. 48 ust. 3a in fine ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin, i że został on zachowany. Poza tym z akt emerytalnych jasno wynika, że decyzja o przyznaniu emerytury wojskowej, decyzje waloryzacyjne, decyzja o wznowieniu wypłaty emerytury wojskowej, a także pisma przewodnie do PIT-u zawierały wymagane prawem pouczenia, przy czym były one wyraźne i zrozumiałe.

Decyzją z dnia 31 maja 2019 r., znak (...), Dyrektor Wojskiego Biura Emerytalnego w S., działając na podstawie art. 31, art. 32 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 2019 r., poz. 289 ze zm.; powoływana dalej jako: wojskowa ustawa emerytalna), uchylił decyzję własną z dnia 21 września 2017 r. o wygaszeniu decyzji z dnia 5 czerwca 2017 r. dotyczącą rozliczenia osiągniętych w 2014 roku przychodów. Organ emerytalny wskazał, że w dniu 17 sierpnia 2016 r. wpłynęła do niego informacja Urzędu Skarbowego w Ś. o uzyskanych przez B. S. przychodach z zagranicy w roku 2014. Na podstawie tego pisma organ rentowy decyzją z dnia 5 czerwca 2017 r. dokonał rocznego rozliczenia emerytury w związku z osiągniętym w 2014 roku przychodem. W dniu 11 lipca 2017 r. B. S. poinformował organ, że w roku 2014 uzyskał przychody z pracy na podstawie kontraktów zagranicznych na statkach, od których nie było odprowadzane składki na ubezpieczenie społeczne.

Następnie, organ emerytalny wskazał, że błędem organu była nieprawidłowa wykładnia art. 40 ust. 1 wojskowej ustawy emerytalnej poprzez uznanie, że wskazane wyżej przychody nie podlegają rozliczeniu. Dlatego organ uznał konieczność naprawienia tego błędu w ramach nowej decyzji wyjaśniając, że powołany przepis odsyła do art. 103 ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (powoływana dalej jako: ustawa emerytalna), zgodnie z którym przepisy stosuje się również do emerytów i rencistów osiągających przychód z działalności wykonywanej za granicą. Stosownie do treści art. 104 ust. 2 ustawy emerytalnej, za działalność polegającą obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, o której mowa w ust. 1, uważa się za zatrudnienie, służbę lub inną pracę

zarobkową albo prowadzenie pozarolniczej działalności, z uwzględnieniem ust. 3. W ocenie organu emerytalnego przy uwzględnieniu przytoczonych przepisów uzyskiwane przez B. S. za granicą przychody należy rozliczyć zgodnie z zasadami wynikającymi z art. 104 ust. 1 ustawy emerytalnej w zw. art. 40 ust. 1-4 wojskowej ustawy emerytalnej. Nadto organ emerytalny zwrócił uwagę, że ze złożonej w dniu 11 lipca 2017 r. w organie emerytalnym przez ubezpieczonego dokumentacji wynika, że był on zatrudniony za pośrednictwem agencji u armatorów zagranicznych w systemie kontraktowym, co oznacza, iż mimo, że nie zostały odprowadzone składki na ubezpieczenie społeczne od uzyskiwanego przychodu za granicą, to podlega on rozliczeniu z tytułu osiągnięcia dodatkowych przychodów. Zdaniem organu emerytalnego wydana decyzja z dnia 21 września 2017 r. wymagała weryfikacji i w tym stanie rzeczy należało orzec jak w zaskarżonej decyzji.

W odwołaniu od powyższej decyzji B. S. wniósł o jej zmianę przez ustalenie, że brak jest podstaw do uchylenia decyzji o wygaszeniu decyzji, a tym samym brak jest podstaw do zmniejszenia emerytury B. S. w związku z rozliczeniem jego przychodu w 2014 roku oraz o zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa radcowskiego.

W uzasadnieniu ubezpieczony między innymi zarzucił, że nie był prawidłowo pouczony o obowiązku informowania organu emerytalnego o podjęciu działalności, o której mowa w art. 104 ust. 1-4 ustawy emerytalnej, o wysokości osiąganego z tego tytułu przychodu oraz o każdorazowej zmianie wysokości tego przychodu i innych okolicznościach powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo zmniejszenie ich wysokości. Wprawdzie taki zapis widniał na drukach przesyłanych decyzji lecz praktyka organu była inna. Przez wiele kolejnych lat Dyrektor WBE w S. stał na stanowisku, że nieoskładkowane dochody uzyskane za granicą nie podlegają rozliczeniu z emeryturą wojskową. Taką informację otrzymali wszyscy ubezpieczeni pracujący za granicą. Otrzymał ją również ubezpieczony – ze względu na rodzaj wykonywanej pracy – kontrakty zagraniczne nie podlega on określonej wyżej obowiązkowi. W dobrej wierze dostosował się do niej nie składając oświadczeń.

Jednocześnie ubezpieczony, z ostrożności procesowej podniósł, że organ emerytalny przekroczył termin do dokonania rozliczenia jego świadczenia emerytalnego. Ubezpieczony podniósł także brak merytorycznych podstaw do przyjęcia, że uzyskane przez niego w 2014 roku dochody są dochodem, który ma być brany pod uwagę przy rozliczaniu jego emerytury wojskowej.

W odpowiedzi na odwołanie wojskowy organ emerytalny wniósł o jego oddalenie oraz o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, podtrzymując dotychczasową argumentację. Ponadto organ wyjaśnił, że w jego przekonaniu każda decyzja wydana w oparciu o art. 31 ust. 1 wojskowej ustawy emerytalnej tj. taka, która ustala prawo do zaopatrzenia emerytalnego i wysokość świadczeń pieniężnych z tytułu tego zaopatrzenia może być wzruszona w trybie art. 32 tej ustawy. Zaś przyjęcie wykładni, że decyzja z dnia 31 maja 2019 r. nie jest decyzją, o której mowa w art. 31 ust. 1 wojskowej ustawy emerytalnej winno doprowadzić do uznania wniesionego przez ubezpieczonego odwołania za niedopuszczalne i do jego odrzucenia. Organ emerytalny nie zgodził się też z zarzutem przekroczenia terminu do dokonania rozliczenia świadczenia emerytalnego ubezpieczonego za rok 2014, nie podzielił bowiem stawiska odwołującego, że do wydania decyzji rozliczeniowych za ten okres doszło dopiero 2019 roku, czyli w dacie reaktywowania uprzednio wygaszonej decyzji.

Postanowieniem z dnia 8 sierpnia 2019 r. Sąd Okręgowy połączył sprawy ze wszystkich trzech odwołań do wspólnego rozpoznania i wyrokowania.

Wyrokiem z dnia 12 lutego 2020 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżone decyzje dotyczące rocznego rozliczenia emerytury w związku z osiągniętym przychodem w roku 2016 i 2017 ustalając, że ubezpieczony B. S. nie ma obowiązku zwrotu kwot wynikających z tych rozliczeń (punkt I), zmienił zaskarżoną decyzję dotyczącą uchylenia decyzji własnej z dnia 21 września 2017 r. w ten sposób, że nie uchylił tej decyzji (punkt II) oraz zasądził od organu rentowego Dyrektora Wojskowego Biura Emerytalnego w S. na rzecz ubezpieczonego B. S. kwotę 540 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (punkt III).

Powyższe orzeczenie Sąd Okręgowy oparł o następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne:

B. S., urodzony w dniu (...), decyzją Dyrektora Wojskowego Biura Emerytalnego w S. z dnia 25 lutego 2013 r. nabył prawo do emerytury wojskowej od 1 lutego 2013 r. Procentowy wymiar emerytury przy zachowaniu zasady nieprzekraczania 75% podstawy wymiaru wyniósł 53,93%. Wypłata emerytury została wstrzymana na podstawie art. 41 ust. 2 wojskowej ustawy emerytalnej. W decyzji tej zawarte było pouczenie o obowiązku zawiadomienia właściwego organu emerytalnego o podjęciu zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej albo pozarolniczej działalności gospodarczej oraz o wysokości osiąganego wynagrodzenia lub dochodu oraz o każdorazowej podwyżce wysokości wynagrodzenia lub dochodu i innych okolicznościach powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczenia albo ograniczenie jego wysokości. W pouczeniu dołączonym do tej decyzji zawarta była również informacja, że osiąganie przychodu w wysokości przekraczającej 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, nie wyższej jednak niż 130% tej kwoty, świadczenie ulega zmniejszeniu o kwotę przekroczenia, nie większą jednak niż kwota maksymalnego zmniejszenia obowiązująca w dniu 31 grudnia 1998 r. w wysokości:

- a) 24% kwoty bazowej – dla emerytury lub renty inwalidzkiej I grupy;
- b) 18% kwoty bazowej – dla renty inwalidzkiej II lub III grupy,
- c) 20,4% kwoty bazowej – dla renty rodzinnej, do której uprawniona jest jedna osoba.

Na mocy decyzji organu emerytalnego z dnia 13 stycznia 2014 r. wznowiono wypłatę ubezpieczonemu świadczenia emerytalnego. W decyzji tej ponownie pouczone B. S. o obowiązku informowania organu emerytalnego o podjęciu zatrudnienia i wysokości osiąganego przychodu.

W roku 2014 i latach 2016-2017 B. S. był zatrudniony przez armatorów zagranicznych w systemie kontraktowym na stanowisku marynarza. W okresie zatrudnienia na statkach za ubezpieczonego nie były odprowadzane składki ani na ubezpieczenia społeczne, ani na ubezpieczenie zdrowotne.

Wobec braku informacji od ubezpieczonego w przedmiocie osiągniętego przychodu za 2014 roku i za lata 2016-2017 organ emerytalny zwrócił się do Naczelnika Urzędu Skarbowego w Ś. o dane o przychodach uzyskanych przez ubezpieczonego w tym okresie. Naczelnik Urzędu Skarbowego w Ś. poinformował organ emerytalny, że ubezpieczony uzyskał dochód – „dochody z zagranicy” w wysokości:

- w 2014 roku - 73.569,23 zł,
- w 2016 roku – 48.942,50 zł,
- w 2017 roku – 56.968,76 zł.

Na podstawie tej informacji organ emerytalny dokonał rozliczenia przychodów za rok 2014 i lata 2016-2017.

Decyzją z dnia 5 czerwca 2017 r. Dyrektor Wojskowego Biura Emerytalnego w S. o rocznym rozliczeniu emerytury w związku z osiągniętym w 2014 roku przychodem, na podstawie art. 40 oraz 48 ust. 2 wojskowej ustawy emerytalnej dokonał potrącenia z tytułu wykonanego rozliczenia w wysokości 12.491,25 zł, wskazując, że potrącenie zostanie zrealizowane z bieżących wypłat świadczeń. Ustalono, iż uzyskany w 2014 roku przychód z tytułu zatrudnienia, innej pracy zarobkowej lub pozarolniczej działalności gospodarczej wyniósł: 73.569,23 zł, wysokość przychodu możliwego do osiągnięcia niepowodująca 25% zmniejszenia świadczenia wyniosła 54.351,70 zł, zmniejszenie świadczenia przy rozliczeniu rocznym (max 25% rocznego świadczenia), wynosi: 10.767,76 zł. Ogółem kwota wynikająca z rozliczenia do potrącenia wyniosła 10.764,76 zł, a odsetki liczone od dnia 1 kwietnia 2015 r. do dnia wystawienia decyzji wyniosły 1.726,49 zł.

Następnie zaskarżonymi przez ubezpieczonego w niniejszym postępowaniu decyzjami z dnia 31 maja 2019 r. Dyrektor Wojskowego Biura Emerytalnego w S. dokonał rocznego rozliczenia emerytury B. S. w związku z osiągniętym w 2016 roku i w 2017 roku.

Pismem z dnia 9 lipca 2017 r. B. S. poinformował organ emerytalny, że osiągnięte przez niego dochody w roku 2014 dotyczą kontraktów zagranicznych na statkach. Odwołujący wskazał, że od tych dochodów nie były odprowadzane składki na ubezpieczenie społeczne ani w kraju ani za granicą oraz załączył kontrakty i informacje dotyczące ubezpieczeń społecznych marynarzy. Dyrektor Wojskowego Biura Emerytalnego w S. w dniu 21 września 2017 r. wydał decyzję o wygaszeniu decyzji własnej z dnia 5 czerwca 2017 r. w sprawie rocznego rozliczenia emerytury w związku z osiągniętym w 2014 roku przychodem. W uzasadnieniu decyzji wskazał, że doszedł do wniosku, iż przychody osiągane poza granicami Polski jako niepodlegające obowiązkowi zgłoszenia do ubezpieczenia społecznego nie powinny być rozliczane z otrzymywaną przez emerytów wojskowych emeryturą: „w art. 6.1 ustawy z dn. 13 października 1998 r. (t. j. Dz. U. z 2016 r., poz. 963) o systemie ubezpieczeń społecznych nie zostały wymienione przychody uzyskane z kontraktów zagranicznych na statkach w związku z powyższym nie podlegają obowiązkowi zgłoszenia do ubezpieczenia społecznego”. Po otrzymaniu powyższej decyzji ubezpieczony był przekonany, że w związku z brakiem obowiązku rozliczania przychodów zagranicznych nie miał obowiązku składania dokumentów o ich uzyskiwaniu także za pozostałe okresy.

W decyzji o waloryzacji emerytury wojskowej z dnia 2 marca 2018 r. organ emerytalny zawarł pouczenie o tym, że osoba uprawniona do zaopatrzenia emerytalnego jest obowiązana zawiadomić właściwy organ emerytalny o podjęciu zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej lub pozarolniczej działalności gospodarczej w kraju i zagranicą, o wysokości osiąganego przychodu oraz o każdorazowej podwyżce wysokości przychodu i innych okolicznościach powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń, albo ograniczenie ich wysokości.

Po ustaleniu powyższego stanu faktycznego oraz na podstawie przepisów prawa niżej powołanych Sąd Okręgowy uznał odwołania za zasadne.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że stan faktyczny w niniejszej sprawie co do zasady pozostawał bezsporny, gdyż ubezpieczony nie kwestionował faktów, na które powoływał się organ emerytalny. W szczególności ubezpieczony nie kwestionował, że w roku 2014 i latach 2016-2017 osiągnął przychody z tytułu pracy wykonywanej u armatorów zagranicznych na podstawie kontraktów marynarskich. Natomiast spornym pozostawało czy organ emerytalny słusznie dokonał potrąceń z emerytury wojskowej ubezpieczonego w związku z osiągnięciem przez niego wskazanych przychodów w latach 2016-2017, a nadto, czy organ emerytalny mógł uchylić decyzję własną z dnia 21 września 2017 r. o wygaszeniu decyzji z dnia 5 czerwca 2017 r. dotyczącej rozliczenia osiągniętych w 2014 roku przychodów.

W pierwszej kolejności Sąd Okręgowy przystąpił do oceny zasadności odwołania od decyzji z dnia 31 maja 2019 r. uchylającej decyzję własną organu z dnia 21 września 2017 r. o wygaszeniu decyzji z dnia 5 czerwca 2017 r. dotyczącej rozliczenia osiągniętych w 2014 roku przychodów.

Rozważając kwestię poprawności tej decyzji w znaczeniu materialnym, sąd pierwszej instancji stwierdził, że dokonana w niej wykładnia art. 40 ust. 1 wojskowej ustawy emerytalnej (t. j. Dz. U. z 2019 r., poz. 289 ze zm.) w zw. z art. 104 ust. 1 i 3 ustawy emerytalnej (t. j. Dz. U. z 2020 r., poz. 53) jest prawidłowa, co oznacza, że poprawne jest twierdzenie, iż do przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego zalicza się również przychód uzyskany za granicą np. z tytułu pracy na kontraktach zagranicznych pomimo, że od przychodu tego nie są odprowadzone składki na ubezpieczenia społeczne. Zgodnie bowiem z art. 104 ustawy emerytalnej, do którego to przepisu odsyła, w zakresie zmniejszania emerytury w związku z osiąganym przychodem, art. 40 ust. 1 wojskowej ustawy emerytalnej:

1. Prawo do emerytury lub renty ulega zawieszeniu lub świadczenia te ulegają zmniejszeniu, na zasadach określonych w ust. 3-8 oraz w art. 105, w razie osiągnięcia przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, o której mowa w ust. 2 oraz z tytułu służby wymienionej w art. 6 ust. 1 pkt 4 i 6.

2. Za działalność podlegającą obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, o której mowa w ust. 1, uważa się zatrudnienie, służbę lub inną pracę zarobkową albo prowadzenie pozarolniczej działalności, z uwzględnieniem ust. 3.

3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się również do emerytów i rencistów osiągających przychód z tytułu działalności wykonywanej za granicą.

Zdaniem sądu meriti nie ma żadnych wątpliwości co do tego, że wysokość i zasady zmniejszania świadczenia emerytalnego ubezpieczonego nabytego z polskiego systemu ubezpieczeniowego i wypłacanego z tego systemu w Polsce regulują wymienione wyżej polskie przepisy emerytalne. Przepis art. 104 ust. 3 ustawy emerytalnej wprost odnosi się do przychodu osiąganego przez emerytów i rencistów z tytułu działalności wykonywanej za granicą i – w powiązaniu z ust. 1 i 2 art. 104 - każe uwzględnić ten przychód w wysokości osiąganego przez emeryta i rencistę przychodu. Żaden z wymienionych wyżej przepisów nie uzależnia przy tym możliwości uwzględnienia tego przychodu jako przychodu mogącego spowodować zmniejszenie emerytury na podstawie art. 104 ust. 1 ustawy emerytalnej od tego, czy były od tego przychodu odprowadzane składki na ubezpieczenia społeczne.

Dalej Sąd Okręgowy wyjaśnił, że w przepisie art. 104 ustawy emerytalnej jest mowa o przychodzie z działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, za którą – w rozumieniu art. 104 ust. 2 ustawy emerytalnej – uważa się zatrudnienie, służbę lub inną pracę zarobkową z uwzględnieniem ust. 3. Praca na statkach na podstawie kontraktów, tj. praca wykonywana przez ubezpieczonego, z której przychód jest przedmiotem sporu, jest niewątpliwie pracą zarobkową, która w polskim systemie prawnym podlegałaby obowiązkowi ubezpieczeń społecznych. Fakt nieopłacania składek od tego przychodu za granicą nie ma zatem dla rozliczenia przychodu ubezpieczonego w Polsce żadnego znaczenia.

Przechodząc jednak do oceny zaskarżonej decyzji pod względem formalnym, sąd pierwszej instancji uznał, że odpowiedzi wymagało pytanie: czy wojskowy organ emerytalny w ogóle miał kompetencję do uchylecia własnej decyzji o rocznym rozliczeniu emerytury w związku z przychodem osiągniętym przez ubezpieczonego w 2014 roku i tym samym do wstecznego rozliczenia świadczenia przez nałożenie na ubezpieczonego obowiązku potrącenia.

W tym zakresie sąd ten przypomniał, że w dniu 5 czerwca 2017 r. Dyrektor Wojskowego Biura Emerytalnego w S. wydał na podstawie art. 40 oraz 48 ust. 2 wojskowej ustawy emerytalnej decyzję o rocznym rozliczeniu emerytury w związku z osiągniętym w 2014 roku przychodem oraz dokonał stosownego potrącenia. Następnie organ emerytalny wydał w dniu 21 września 2017 r. decyzję wygaszającą decyzję własną z dnia 5 czerwca 2017 r. Tym samym organ emerytalny uznał, że nie ma podstaw do potrącenia, po czym w dniu 31 maja 2019 r. organ emerytalny uchylił decyzją wygaszającą z dnia 21 września 2017 r., czyli ponownie uznał zasadność potrącenia. W ocenie sądu meriti, w takim stanie sprawy pojawia się istotna wątpliwość, czy istnieje prawna możliwość gwarantująca organowi tak dużą dowolność i uznaniowość w podejmowaniu decyzji dotyczących podstawowego świadczenia z ubezpieczenia społecznego, jakim jest emerytura, i to ze wstecznym skutkiem. W tym zakresie sąd pierwszej instancji w całości podzielił poglądy wyrażone w wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 12 września 2019 r., sygn. akt III AUa 224/19 i podał za tym Sądem, że zgodnie z art. 32 ust. 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin decyzja organu emerytalnego ustalająca prawo do zaopatrzenia emerytalnego lub wysokość świadczeń pieniężnych z tytułu tego zaopatrzenia ulega uchyleciu lub zmianie na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, jeżeli:

1) zostaną przedstawione nowe dowody lub ujawniono nowe okoliczności faktyczne, które mają wpływ na prawo do zaopatrzenia emerytalnego lub wysokość świadczeń pieniężnych z tytułu tego zaopatrzenia;

2) decyzja została wydana w wyniku przestępstwa;

3) dowody, na podstawie których ustalono istotne dla sprawy okoliczności faktyczne, okazały się fałszywe;

4) decyzja została wydana na skutek świadomego wprowadzenia w błąd organu emerytalnego przez osobę pobierającą świadczenie;

5) decyzja została wydana w oparciu o inną decyzję organu lub orzeczenie, które zostało następnie uchylone, zmienione albo stwierdzono jego nieważność;

6) decyzja została wydana z naruszeniem przepisów ustawy, w tym na skutek błędu organu emerytalnego lub na podstawie błędnie wystawionych dokumentów innego organu.

„(...) Decyzje organu rentowego o rocznym rozliczeniu przychodu, bądź o zwrocie zaliczek pobranych na poczet przychodu rocznego są decyzjami niejako wpadkowymi, doraźnymi i jednorazowymi, a jako takie nie wpływają na prawo do emerytury w określonej wysokości, ustalonej w decyzji przyznającej świadczenia.

Decyzje organu o rocznym rozliczeniu przychodu, bądź o zwrocie zaliczek pobranych na poczet przychodu rocznego, jedynie pośrednio wpływają na wysokość świadczenia, i to o tyle, że de facto jednorazowo ustalają wartość świadczenia do wypłaty, i to tylko w danym roku, a nie prawo do świadczenia w określonej wysokości. Poprzez roczne rozliczenie emerytury w związku z uzyskanym dodatkowym przychodem, nie zmienia się, bowiem ani istota prawa do emerytury, ani wysokość ustalonego świadczenia. Zmienia się wartość do wypłaty, ale tylko jednorazowo, co jest wynikiem uzyskania dodatkowego przychodu. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, dyspozycja przepisu art. 32 ust. 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy nie obejmuje powyższego zdarzenia prawnego, zatem nie dotyczy decyzji tzw. wpadkowych, nie wpływających na prawo, bądź ustaloną wysokość świadczeń pieniężnych. Dyspozycją wskazanego przepisu nie jest objęta decyzja jednorazowo, w danym roku, ustalająca wartość świadczenia do wypłaty w związku z osiągniętym dodatkowym przychodem.

Innymi słowy sąd pierwszej instancji uznał, że nawet przyjmując, iż decyzje z dnia 21 września 2017 r. oraz 31 maja 2019 r. wydane zostałyby przez organ emerytalny, w jego ocenie wskutek błędnej interpretacji przepisów w zakresie rozliczenia przychodów uzyskiwanych przez ubezpieczonego z tytułu pracy za granicą, organ emerytalny nie mógł dokonać weryfikacji wydanych przez siebie w tym zakresie decyzji. Powyższe skutkuje uznaniem zaskarżonej decyzji za nieprawidłową pod względem formalnym.

Ponadto za Sądem Apelacyjnym sąd pierwszej instancji podkreślił, że choć naprawienie błędu zawartego w decyzji wojskowego organu emerytalnego jest obowiązkiem prawnym tego organu, to postępowanie polegające na przywróceniu stanu zgodnego z prawem nie może naruszać elementarnych praw emeryta wynikających z procedury administracyjnej. Zdaniem sądu meriti słusznie argumentuje Sąd Apelacyjny, co ma miejsce również w przedmiotowym postępowaniu, że organ – pomimo tego samego stanu faktycznego – wielokrotnie zmieniał stanowisko prawne, za czym szła zmiana decyzji, uchylał decyzje o wygaszeniu decyzji, czym wprowadzał stan niepewności i dezorientacji po stronie ubezpieczonego.

W konsekwencji Sąd Okręgowy stwierdził, że brak jest podstawy prawnej dla wzruszenia prawomocnych decyzji organu emerytalnego w rozpoznawanej sprawie, odwołanie ubezpieczonego w tym zakresie jest więc jak najbardziej zasadne i z tych względów Sąd na mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił decyzje jak w punkcie II wyroku.

Odnosnie dwóch pozostałych decyzji tj. decyzji dotyczących rocznego rozliczenia emerytury w związku z osiągniętym przychodem w 2016 i 2017 roku Sąd Okręgowy miał na uwadze, że ubezpieczony podniósł m. in. zarzut jakoby nie został prawidłowo pouczony o obowiązku zawiadomiania organu emerytalnego o wysokości przychodów zagranicznych. W ocenie tego Sądu zarzut ten jest trafny, wobec czego ubezpieczony nie ma obowiązku zwrotu kwot wynikających z tych rozliczeń.

Sąd pierwszej instancji podniósł, że ustawodawca w art. 48 ust. 1 wojskowej ustawy emerytalnej ujął konieczność skutecznego pouczenia o obowiązku zawiadomienia o okolicznościach powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo ograniczenie ich wysokości. Przepis ten brzmi następująco: osoby, które pobierały świadczenia pieniężne pomimo istnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo ograniczenie ich wysokości, są obowiązane do zwrotu nienależnych im świadczeń, jeżeli były pouczone w formie pisemnej przez organ emerytalny o obowiązku zawiadomienia o tych okolicznościach.

Z powyższego wynika, że pobrane świadczenie będzie świadczeniem nienależnie pobranym, czyli takim, które należy zwrócić, o ile świadczeniobiorca był pouczony przez organ emerytalny o okolicznościach, w których świadczenie się nie należy. W rezultacie świadczeniobiorca nie poinformowany należycie przez organ emerytalny o okolicznościach uznania świadczenia za nienależnie pobrane, nie musi go zwracać.

Sąd meriti po analizie dokumentacji zgromadzonej w aktach organu rentowego, zauważył, że co prawda w decyzji o przyznaniu emerytury wojskowej, decyzji o wznowieniu wypłaty tej emerytury i w kilku decyzjach waloryzacyjnych doręczonych ubezpieczonemu zawarte było pouczenie o obowiązku zawiadomienia właściwego organu emerytalnego o podjęciu zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej albo pozarolniczej działalności gospodarczej oraz o wysokości osiąganego wynagrodzenia lub dochodu oraz o każdorazowej podwyżce wysokości wynagrodzenia lub dochodu i innych okolicznościach powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczenia albo ograniczenie jego wysokości. Jednakże w pewnym momencie nastąpiła dezinformacja ubezpieczonego. Sąd zwrócił bowiem uwagę, że w uzasadnieniu decyzji Dyrektora Wojskowego Biura Emerytalnego w S. w dniu 21 września 2017 r. o wygaszeniu decyzji własnej z dnia 5 czerwca 2017 r. w sprawie rocznego rozliczenia emerytury w związku z osiągnięciem w 2014 roku przychodem wskazano, że organ emerytalny doszedł do wniosku, iż przychody osiąmane poza granicami Polski jako niepodlegające obowiązkowi zgłoszenia do ubezpieczenia społecznego nie powinny być rozliczane z otrzymywaną przez emerytów wojskowych emeryturą: „w art. 6.1 ustawy z dn. 13 października 1998 r. (t. j. Dz. U. z 2016 r., poz. 963) o systemie ubezpieczeń społecznych nie zostały wymienione przychody uzyskane z kontraktów zagranicznych na statkach w związku z powyższym nie podlegają obowiązkowi zgłoszenia do ubezpieczenia społecznego”.

Przywołane wyżej uzasadnienie decyzji organu rentowego Sąd Okręgowy uznał za pouczenie B. S. przez Wojskowe Biuro Emerytalne o braku obowiązku informowania o osiągniętych przychodach z tytułu działalności wykonywanej za granicą. Ustawodawca nie określił jak formalnie wyglądać ma pouczenie kierowane do zainteresowanych. W ocenie tego Sądu pouczeniami są nie tylko informacje załączane do decyzji organu rentowego tytułowane jako pouczenia lecz każda pisemna informacja wypływająca od tego organu do ubezpieczonego.

Jednocześnie sąd pierwszej instancji wskazał, że w toku postępowania sądowego ubezpieczony wyjaśnił, iż po otrzymaniu wyżej opisaney decyzji Dyrektora Wojskowego Biura Emerytalnego w S. o wygaszeniu decyzji własnej z dnia 5 czerwca 2017 r. w sprawie rocznego rozliczenia emerytury w związku z osiągnięciem w 2014 roku przychodem był przekonany, że w związku z brakiem obowiązku rozliczania przychodów zagranicznych nie miał obowiązku składania dokumentów o ich uzyskiwaniu za pozostałe okresy. Żona ubezpieczonego zeznała, że także była przeświadczona o powyższym. Dopiero w decyzji o waloryzacji emerytury wojskowej z dnia 2 marca 2018 r. organ emerytalny zawarł (odmienne aniżeli w decyzji z dnia 21 września 2017 r.) pouczenie o tym, że osoba uprawniona do zaopatrzenia emerytalnego jest obowiązana zawiadomić właściwy organ emerytalny o podjęciu zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej lub pozarolniczej działalności gospodarczej w kraju i za granicą, o wysokości osiąganego przychodu oraz o każdorazowej podwyżce wysokości przychodu i innych okolicznościach powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń, albo ograniczenie ich wysokości.

W tej sytuacji Sąd Okręgowy stwierdził, że niedopełnienie przez ubezpieczonego obowiązku poinformowania organu rentowego o zagranicznych przychodach z lat 2016-2017 nie może powodować zwrotu świadczenia na podstawie art. 48 ust. 1 wojskowej ustawy emerytalnej. Mając na uwadze powyższe, Sąd, uwzględniając odwołanie od decyzji z dnia 31 maja 2019 r. dotyczących rocznego rozliczenia emerytury w związku z osiągnięciem przychodem w 2016 i 2017 – na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. – zmienił zaskarżone decyzje w ten sposób, że ubezpieczony B. S. nie ma obowiązku zwrotu kwot wynikających z tych rozliczeń (pkt I wyroku).

O kosztach postępowania Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c., biorąc pod uwagę, że to organ emerytalny jest stroną przegrywającą. Na koszty należne ubezpieczonemu złożyło się jedynie wynagrodzenie profesjonalnego pełnomocnika w osobie radcy prawnego. Jego wysokość Sąd ustalił na podstawie § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t. j. Dz. U. z 2018 r., poz. 265), na kwotę 540 zł (3 odwołania x 180 zł).

Z powyższym wyrokiem Sądu Okręgowego w Szczecinie w części, tj. w zakresie punktu I., dotyczącego rozliczenia rocznego za 2016 i 2017 r. nie zgodził się Dyrektor Wojskowego Biura Emerytalnego w S., który w wywiedzionej apelacji zarzucił mu naruszenie następujących przepisów prawa materialnego oraz procesowego, tj.:

I. art. 48 ust. 1 wojskowej ustawy emerytalnej poprzez jego błędną wykładnię, polegającą na wadliwym uznaniu, że element uzasadnienia zawarty w decyzji wygaszeniowej z dnia 21 września 2017 r. (k. 60 akt emerytalnych) stanowi pouczenie B. S. o braku obowiązku informowania wojskowego organu emerytalnego w przyszłości o łącznej kwocie przychodu za poprzedni rok kalendarzowy, w kontekście którego powinna być oceniana możliwość zwrotu nienależnie pobranego świadczenia ustalona w decyzjach rozliczeniowych z dnia 31 maja 2019 r. za 2016 i 2017 r., podczas gdy prawidłowa wykładnia tego przepisu każe przyjąć, że uzasadnienie zawarte w decyzji wygaszeniowej stanowiło wyłącznie umotywowanie rozstrzygnięcia zawartego w sentencji tejże decyzji i dotyczyło wyłącznie rozliczanych 2014 r. i nie może być utożsamiane z wydaniem przez organ rentowy pisemnego pouczenia o jakim mowa w art. 48 ust. 1 przywołanej ustawy, rozciągającego się w swych skutkach prawnych na lata przyszłe;

II. art. 48 ust. 1 i 3a wojskowej ustawy emerytalnej w zw. z art. 40 b ust. 2 tejże poprzez ich niezastosowanie, podczas gdy na B. S. spoczywał obowiązek poinformowania wojskowego organu emerytalnego o łącznej kwocie przychodu za 2016 r. do końca marca 2017 r., a za 2017 r. do końca marca 2018 r., a jednocześnie brak było ze strony organu rentowego komunikatu mogącego być odebrany przez B. S. jako pouczenie o braku obowiązku informacyjnego, gdyż decyzja wygaszeniowa została wydana dopiero 21 września 2017 r., a więc po dacie do podania danych o łącznej kwocie przychodu za 2016 r., zaś przed upływem terminu w 2018 r. B. S. otrzymał decyzję o waloryzacji emerytury wojskowej z dnia 2 marca 2018 r. (k. 63 akt emerytalnych) zawierającej właściwe pouczenia, w tym numer 12 o obowiązku poinformowania o wysokości przychodu, co powodowało zasadność żądania zwrotu nienależnie pobranego świadczenia za rozliczany 2016 i 2017 r.;

III. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie dowolnej, a nie swobodnej oceny zgromadzonego materiału dowodowego, przejawiającej się w:

a) błędnym uznaniu, że B. S. od otrzymania decyzji wygaszeniowej z dnia 21 września 2017 r. był przekonany, że nie ma już obowiązku informowania wojskowego organu emerytalnego w przyszłości o łącznej kwocie przychodu za poprzedni rok kalendarzowy, co dotyczyło rozliczenia za 2016 i 2017 r., a co zostało ustalone na podstawie zeznań ubezpieczonego i jego żony złożonych na rozprawie z dnia 15 stycznia 2020 r. (k. 65 i 66 akt sądowych), podczas gdy z analizy akt emerytalnych wynika, że lekceważył on obowiązek informacyjny jeszcze przed wydaniem decyzji wygaszeniowej, jak i po wydaniu decyzji o waloryzacji emerytury wojskowej z dnia 2 marca 2018 r. zawierającej właściwe pouczenia, przez co nie można uznać zeznań B. S. i A. S. za wiarygodne;

b) błędnym uznaniu, że wiążącą dla B. S. wytyczną był przywołany w uzasadnieniu decyzji wygaszeniowej z dnia 21 września 2017 r. art. 6 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, podczas gdy z całokształtu akt emerytalnych wynika, że powszechnie wiążące ubezpieczonych pouczenia, w tym wytyczne co do obowiązku informacyjnego organ rentowy umieszczał w części „Pouczenia” na decyzjach waloryzacyjnych, corocznych decyzjach rozliczeniowych, decyzjach przyznających świadczenie bądź zmieniających jego wysokość, czy innych decyzjach administracyjnych oraz w pismach przewodnich do PIT-u rozliczającego w danym roku emeryturę wojskową,

- które to naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. doprowadziło w konsekwencji do niesłusznego orzeczenia o braku obowiązku po stronie B. S. zwrotu nienależnie pobranego świadczenia za 2016 i 2017 r. w wysokości odpowiednio 6.753,90 zł i 6.781,40 zł.

Mając na uwadze przedstawione zarzuty apelujący wniósł o:

- zmianę zaskarżonego wyroku w zakresie punktu I. poprzez oddalenie w całości odwołań B. S. od rocznych decyzji rozliczeniowych za 2016 i 2017 r., dokonanych dwiema zaskarżonymi decyzjami z dnia 31 maja 2019 r. o numerze (...),

- zasądzenie kosztów postępowania pierwszo i drugo-instancyjnego, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego, według norm przepisanych, należnych wskutek wnioskowanej modyfikacji orzeczenia sądu pierwszej instancji.

W uzasadnieniu skarżący między innymi podniósł, że orzekając o zmianie decyzji rozliczających dochód za 2016 i 2017 rok Sąd Okręgowy stwierdził, iż istotny dla sprawy był przedostatni akapit uzasadnienia decyzji wygaszającej decyzję rozliczeniową za 2014 r., który stanowił: „W art. 6.1 ustawy z dn. 13 października 1998 r. (t. j. Dz. U. z 2016 r., poz. 963) o systemie ubezpieczeń społecznych nie zostały wymienione przychody uzyskane z kontraktów zagranicznych na statkach, w związku z powyższym nie podlegają obowiązkowi zgłoszenia do ubezpieczenia społecznego”. Ten krótki fragment znajdujący się w części decyzji „Uzasadnienie” sąd pierwszej instancji zinterpretował jako pisemne pouczenie, o którym mowa w art. 48 ust. 1 wojskowej ustawy emerytalnej, którym organ rentowy zwolnił B. S. z obowiązku informowania w przyszłości o łącznej kwocie przychodu za poprzedni rok kalendarzowy.

W ocenie apelującego powyższa interpretacja polega na błędzie, bowiem przytoczony wyżej fragment uzasadnienia decyzji wygaszeniowej z dnia 21 września 2017 r. po pierwsze stanowił wyłącznie umotywowanie rozstrzygnięcia zawartego w sentencji tejże decyzji i tylko to było jego rolą, a ponadto przypisany był do konkretnego przedmiotu sprawy, tj. dotyczył rozliczenia rocznego za 2014 r. i żadnego innego roku kalendarzowego.

Zdaniem Dyrektora Wojskowego Biura Emerytalnego w S., każdy rok kalendarzowy powinien być oceniany odrębnie pod względem przesłanek z art. 40 wojskowej ustawy emerytalnej i w oderwaniu od treści jakiegokolwiek innej decyzji administracyjnej (jej sentencji, uzasadnienia), tym bardziej, gdy wynika z niej, że dotyczy tylko sytuacji faktycznej w niej opisanej i nie rozciąga się automatycznie swą mocą prawną na inne podobne w przyszłości. Stwierdzenie, że zapis w decyzji o takich cechach jest pisemnym pouczeniem - wytyczną dla ubezpieczonych na przyszłość, jest tym bardziej wadliwe.

Odnosząc się jeszcze do formy pouczenia, organ rentowy podniósł, że nie może być za nie uznany fragment uzasadnienia decyzji, potęguje to, że komunikaty będące pouczeniami umieszczane są w specjalnie na to przeznaczonym i oznakowanym miejscu decyzji. W jednym z komentarzy do art. 48 wojskowej ustawy emerytalnej można przeczytać, iż: „Pobrane świadczenie będzie świadczeniem nienależnie pobranym, tj. takim, które należy zwrócić, o ile świadczeniobiorca był pouczony przez organ emerytalny o okolicznościach, w których świadczenie się nie należy (pouczenie znajduje się obecnie na odwrocie każdej decyzji). Świadczeniobiorca zatem, który nie zostałby powiadomiony przez wojskowy organ emerytalny o okolicznościach uznania świadczenia za nienależnie pobrane, nie musi go zwracać (odpowiednia informacja powinna znajdować się na odwrocie decyzji)”.

Niezależnie od powyższego, w ocenie apelującego, nawet gdyby przyjąć, że interpretacja w przedmiocie pisemnego pouczenia jest właściwa, lata 2016 i 2017 powinny być rozliczone z obowiązkiem zwrotu przez B. S. kwot nienależnie pobranego świadczenia w wysokości odpowiednio 6.753,90 zł i 6.781,40 zł z innej przyczyny. Mianowicie, jeśli chodzi o 2016 r., decyzja wygaszeniowa z dnia 21 września 2017 r. nie mogła wywrzeć na jego rozliczenie żadnego wpływu, a na pewno nie wywołujący przekonanie o braku konieczności składania powiadomień o łącznej kwocie przychodu za rok poprzedni.

Jak stanowi art. 40 b ust. 2 wojskowej ustawy emerytalnej: „Osoba uprawniona do emerytury lub renty inwalidzkiej jest obowiązana zawiadomić, do końca pierwszego kwartału roku kalendarzowego, organ emerytalny o łącznej kwocie przychodu, o którym mowa w art. 40 ust. 1 [przychód z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego], osiągniętego w poprzednim roku kalendarzowym”. Terminem końcowym do wypełnienia przez B. S. obowiązku informacyjnego za 2016 r. był więc 31 marca 2017 r. Z akt emerytalnych wynika, że w terminie tym nie podał on żadnych danych o kwocie przychodu za tenże rok, gdyż wszelkie informacje organ rentowy uzyskał z Urzędu Skarbowego. Oznacza to, że ubezpieczony ignorował ciążyący na nim obowiązek informacyjny, nawet pomimo posiadania prawidłowych pouczeń, gdyż ewentualne to zwalniające go z przedmiotowego obowiązku nie pojawiło się jeszcze w obrocie prawnym. Gdy się zaś pojawiło, decyzja wygaszeniowa z dnia 21 września 2017 r. nie działa wstecz, aby zaniechanie B. S. w omawianej kwestii kompensować.

Odnośnie roku 2017, skarżący podniósł, że ostateczny termin na zrealizowanie przez B. S. obowiązku informacyjnego przypadła na 31 marca 2018 r. Jak stwierdził sąd pierwszej instancji na ostatniej stronie uzasadnienia wyroku, dopiero w decyzji o waloryzacji emerytury wojskowej z dnia 2 marca 2018 r. zawarto pouczenie innej treści niż w decyzji wygaszeniowej z dnia 21 września 2017 r. W decyzjach waloryzacyjnych w pouczeniu numer 12 znajduje się bowiem komunikat o obowiązku zawiadomienia o podjęciu zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej lub pozarolniczej działalności gospodarczej w kraju i za granicą, o wysokości osiąganego przychodu oraz o każdorazowej podwyżce wysokości przychodu i innych okolicznościach powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń, albo ograniczenie ich wysokości. Jak da się zauważyć, marcowa decyzja waloryzacyjna na 2018 r. wydana została z początkiem miesiąca, podczas gdy B. S. miał czas na zrealizowanie obowiązku informacyjnego do końca marca. Pomimo otrzymania jej i posiadania możliwości zapoznania się z pouczeniami tam zawartymi, przedmiotowego obowiązku nie dopełnił. Sąd pierwszej instancji pomimo poczynienia w sprawie określonych ustaleń faktycznych w ogóle nie powiązał ze sobą chronologii wydarzeń i nie nałożył ich na przepisy wojskowej ustawy emerytalnej.

Wobec braku powiadomienia w terminie przez B. S. o łącznej kwocie przychodu za 2016 i 2017 r., a byciu prawidłowo pouczonym o okolicznościach powodujących zmniejszenie emerytury wojskowej, zasadnym było żądanie przez organ rentowy zwrotu nienależnie pobranego świadczenia na podstawie art. 48 ust. 3a wojskowej ustawy emerytalnej w kwotach wskazanych do potrącenia w decyzjach rozliczeniowych z dnia 31 maja 2019 r. za 2016 i 2017 r.

Przechodząc do uzasadnienia zarzutów procesowych, apelujący podkreślił, że wiele z powyższych rozważań - z uwagi na ich specyfikę - stanowi już umotywowanie zarzutów o tym charakterze.

W ocenie skarżącego, za nieprawdziwe należało uznać zeznania B. S. i A. S. złożone na rozprawie 15 stycznia 2020 r., którzy stwierdzili, że otrzymanie decyzji wygaszeniowej z dnia 21 września 2017 r. wywołało u nich przekonanie, że na ubezpieczonym nie ciąży już obowiązek informacyjny, stąd brak stosownych informacji w aktach emerytalnych co do 2016 i 2017 r. W oparciu o powyższe zeznania, które sąd pierwszej instancji uznał za wiarygodny materiał dowodowy, ustalono, iż decyzja wygaszeniowa niejako zmyliła ubezpieczonego, błędnie pouczając go, że nie musi on już powiadamiać o łącznej kwocie przychodu za poprzedni rok kalendarzowy, w tym dotyczyło to 2016 i 2017 r.

Natomiast zdaniem organu rentowego analiza całokształtu akt emerytalnych prowadzi jednak do zgoła innego wniosku, a to do takiego, że decyzja wygaszeniowa nie miała żadnego przełożenia, na postępowanie ubezpieczonego w przedmiocie składania do Wojskowego Biura Emerytalnego w S. danych o kwocie przychodu za powyższe lata. Jak wskazano uzasadniając zarzut numer II apelacji, powiązanie ze sobą terminu do złożenia informacji o kwocie przychodu z datą wydania decyzji wygaszeniowej oraz datą wydania decyzji waloryzacyjnej na 2018 r. w której znajdowały się właściwe pouczenia, prowadzi do konkluzji, że B. S. ignorował od lat obowiązek informacyjny niezależnie od treści uzyskiwanych rozstrzygnięć i zawartych w nich pouczeń. Organ rentowy wszelkie potrzebne dane niezbędne do dokonania rozliczeń rocznych, za okres objęty postępowaniem zawsze uzyskiwał z Urzędu Skarbowego.

Dodatkowo skarżący wskazał, że pouczenia w praktycznie w niezmienionej od lat treści zawsze znajdowały się w miejscu zatytułowanym „Pouczenia” przy decyzjach waloryzujących, corocznych decyzjach rozliczeniowych, decyzjach przyznających świadczenie bądź zmieniających jego wysokość oraz innych decyzjach administracyjnych. O obowiązku informacyjnym stanowiły również pisma przewodnie do PIT-u rozliczającego emeryturę wojskową za dany rok. Miały one zawsze treść ogólnego komunikatu i były „oderwane miejscowo” od części poświęconej danemu, konkretnemu rozstrzygnięciu (sentencji, uzasadnieniu decyzji). To powinno doprowadzić Sąd Okręgowy do wniosku, że przywołanie w uzasadnieniu decyzji wygaszeniowej z dnia 21 września 2017 r. art. 6 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych było tylko przejawem umotywowania wydanego przez organ rentowy rozstrzygnięcia w przedmiocie rozliczenia 2014 r., nie zaś że tym niewielkim fragmentem organ rentowy chciał dać B. S. wytyczne w przedmiocie przyszłego informowania o łącznej kwocie przychodu.

Ta dowolna ocena dowodów doprowadziła, zdaniem skarżącego, poza naruszeniami prawa materialnego, do wadliwego orzeczenia, że B. S. nie ma obowiązku zwrotu kwot wynikających z dokonanych rozliczeń rocznych za 2016 i 2017 r. tytułem zwrotu nienależnie pobranego świadczenia.

Sąd Apelacyjny rozważył, co następuje:

Apelacja wojskowego organu emerytalnego okazała się uzasadniona.

Sąd Apelacyjny w całości podziela i przyjmuje za własny stan faktyczny ustalony w niniejszej sprawie, który prawie w całości był bezsporny, ustalony w oparciu o dokumenty zgromadzone w aktach emerytalnych ubezpieczonego. Jedynie ustalenie, że ubezpieczony po otrzymaniu decyzji z dnia 21 września 2017 r. był przekonany, że w związku z brakiem obowiązku rozliczenia przychodów zagranicznych nie miał obowiązku składania dokumentów o ich uzyskiwaniu także za pozostałe okresy w ocenie sądu odwoławczego jest zupełnie dowolne i wobec pouczeń kierowanych do ubezpieczonego w każdej decyzji dotyczącej emerytury, a także w pismach przewodnich do doręczanych dokumentów PIT niewiarygodne. Należy bowiem mieć na uwadze, że B. S. wielokrotnie był pouczany o obowiązku informowania wojskowego organu emerytalnego o osiągniętych przychodach, miał świadomość tego obowiązku i w okresie do wydania decyzji z dnia 31 maja 2019 r. z obowiązku tego, przez lata, notorycznie nie wywiązywał się. Ubezpieczony zareagował raz i to dopiero na decyzję z dnia 5 czerwca 2017 r., którą organ z urzędu dokonał rozliczenia przychodów osiągniętych w 2014 r. Decyzja z dnia 21 września 2017 r. była odpowiedzią organu na wystąpienie ubezpieczonego z dnia 9 lipca 2017 r. Podkreślić przy tym należy za apelującym, że treść decyzji z dnia 21 września 2017 r. dotyczyła tylko i wyłącznie rozliczenia przychodu za 2014 r. Zatem w żaden sposób nie mogła być przeniesiona na obowiązek ubezpieczonego informowania wojskowego organu emerytalnego o osiągniętych przychodach za kolejne lata. Wyprowadzenie przez Sąd Okręgowy wniosku, że uzasadnienie decyzji z dnia 21 września 2017 r. było odmiennym pouczeniem od dotychczas udzielanych ubezpieczonemu w zakresie obowiązku informowania organu o osiągniętych przychodach jest nieuprawione i nielogiczne, skoro w uzasadnieniu tym organ przedstawił tylko zdanie odnośnie kwestii nie podlegania zgłoszeniu do ubezpieczeń społecznych osób wykonujących pracę w ramach kontraktów zagranicznych na statkach. Brak w tym uzasadnieniu stwierdzenia, że wojskowy emeryt wykonujący taką pracę nie ma obowiązku informowania wojskowego organu emerytalnego o osiągniętych z tego tytułu przychodach. W ocenie Sądu Apelacyjnego jest to oczywiście błędna interpretacja, która nie może skutkować zwolnieniem ubezpieczonego z obowiązku zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za rok 2016 i 2017.

W sprawie bezspornym jest, że ubezpieczony nie tylko był pouczany przez wojskowy organ emerytalny, ale miał także świadomość, iż ma obowiązek informowania organu o osiągniętych rocznych przychodach i mimo tego, obowiązku tego nie wykonywał przez kolejne lata. Do końca pierwszego kwartału miał obowiązek złożenia informacji o przychodach z ubiegłego roku. Zatem informację o przychodach za 2016 r. miał obowiązek złożyć do 31 marca 2017 r., a za 2017 r. do 31 marca 2018 r. Skoro jak wykazano wyżej, z obowiązku tego w żaden sposób nie zwalnia treść uzasadnienia decyzji z dnia 21 września 2017 r., to oczywistym jest, że zaskarżone decyzje rozliczające roczny przychód za 2016 r. i 2017 r. są prawidłowe.

W związku z powyższym trzeba przypomnieć, że stosownie do art. 40 ust. 1 i 2 wojskowej ustawy emerytalnej w razie osiągnięcia przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, emerytura lub renta inwalidzka ulega zmniejszeniu na zasadach określonych w przepisach art. 104 ust. 1a-6, ust. 8 pkt 1 i 2 oraz ust. 9 i 10 ustawy emerytalnej, nie więcej jednak niż o 25% wysokości tej emerytury lub renty inwalidzkiej, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3. W razie osiągnięcia przychodu, określonego w ust. 1, w kwocie przekraczającej 130% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, kwota emerytury lub renty inwalidzkiej ulega zmniejszeniu o 25% jej wysokości. Na mocy art. 40a ust. 1 wojskowej ustawy emerytalnej emeryci mają obowiązek poinformowania organu rentowego o podjęciu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego oraz o wysokości osiąganego z tego tytułu przychodu oraz o każdorazowej zmianie wysokości tego przychodu i innych okolicznościach powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo zmniejszenie ich wysokości. Zgodnie zaś z treścią art. 40b ust. 1 cytowanej ustawy, rozliczenie emerytury i renty w związku z osiągnięciem przychodu, o którym mowa w art. 40 ust. 1, następuje po upływie roku kalendarzowego w stosunku rocznym lub miesięcznym. W ust. 2 i 3 cytowanego przepisu wskazano natomiast, iż osoba uprawniona do emerytury lub renty inwalidzkiej jest obowiązana zawiadomić do końca pierwszego kwartału roku kalendarzowego, organ emerytalny o łącznej kwocie przychodu, o którym mowa w art. 40 ust. 1, osiągniętego

w poprzednim roku kalendarzowym. Z kolei w ust. 4 wyjaśniono, iż organ emerytalny dokonuje rozliczenia rocznego lub na wniosek osoby uprawnionej miesięcznego, wypłaconych osobie określonej w ust. 2 w poprzednim roku kalendarzowym kwot emerytur lub rent inwalidzkich na podstawie zawiadomień, o których mowa w ust. 2 i 3. Wobec powyższego nie budzi wątpliwości, iż w razie osiągnięcia przez wojskowego emeryta przychodów z działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, ustawodawca przewidział w przepisach art. 40 i 41 wojskowej ustawy emerytalnej, stosowanie zasad zmniejszania świadczeń określonych w art. 104 ustawy emerytalnej. Zgodnie zaś z treścią art. 104 ust. 1 i 2 tej ostatnio wskazanej ustawy prawo do emerytury lub renty ulega zawieszeniu lub świadczenia ulegają zmniejszeniu w razie osiągnięcia przychodu z działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego. Za działalność podlegającą obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, o której mowa w ust. 1, uważa się zatrudnienie, służbę lub inną pracę zarobkową albo prowadzenie pozarolniczej działalności, z uwzględnieniem ust. 3. Stosownie zaś do treści ust. 3, przepisy ust. 1 i 2 stosuje się również do emerytów i rencistów osiągających przychód z tytułu działalności wykonywanej za granicą. Z kolei w ust. 4 cytowanego przepisu wskazano, iż przepisy ust. 1, 1a i 2 stosuje się również do osób wyłączonych z obowiązku ubezpieczenia społecznego z tytułu ustalenia prawa do emerytury i renty lub wykonujących działalność niepodlegającą obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu z uwagi na podleganie temu obowiązkowi z innego tytułu. Przesłanką zawieszania lub zmniejszania emerytury czy renty jest wykonywanie działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczeń – emerytalnemu i rentowych. Istotne jest jednak nie to, czy dany świadczeniobiorca podlega obowiązkowo lub dobrowolnie ubezpieczeniom społecznym, lecz fakt, że przychody uzyskiwane są z działalności objętej obowiązkiem ubezpieczenia. Na mocy art. 104 ust. 3 ustawy emerytalnej na zawieszenie lub zmniejszenie emerytury bądź renty wpływają również przychody osiągane za granicą z tytułu działalności wymienionej w art. 104 ust.1 – 2. W świetle powyższych przepisów, przychody osiągane za granicą z tytułu działalności wymienionej w art. 104 ust. 1-2, wpływają na zawieszenie lub zmniejszenie emerytury (art. 104 ust. 3).

Nadto należy mieć na uwadze, że kwestią kwalifikowania przychodu emeryta osiąganego za granicą i jego wpływu na wysokość pobieranego świadczenia emerytalnego zajmował się Sąd Najwyższy w orzeczeniu z dnia 13 września 2013 r., I UK 76/13 (OSNP 2014/6/88), w którym wyraził pogląd, że zarobek emeryta z tytułu zatrudnienia w Niemczech stanowi przychód z tytułu działalności wykonywanej za granicą, który wpływa na zawieszenie lub zmniejszenie jego emerytury w Polsce (art. 104 ust. 1, 2 i 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych). W uzasadnieniu tego wyroku stwierdzono, że art. 104 ust. 3 ustawy emerytalnej wcale nie wymaga, by przynosząca przychód działalność wykonywana za granicą podlegała ubezpieczeniom społecznym, obowiązkowym albo dobrowolnym w Polsce. Regulacja dotycząca zawieszania lub zmniejszenia emerytury ze względu na osiągnięcie przychodu ma samodzielne znaczenie na gruncie prawa ubezpieczeń społecznych, a w tym przypadku w odniesieniu do prawa do emerytury. Świadczenie z ubezpieczenia społecznego, jakim jest emerytura, wynika z potrzeby ubezpieczenia ryzyka niemożności zarobkowania ze względu na mniejszą zdolność do pracy po osiągnięciu wieku emerytalnego. Świadczenie emerytalne w systemie powszechnych ubezpieczeń społecznych może być zawieszane albo zmniejszone, gdy emeryt osiąga dochody z określonej pracy lub działalności. Sąd Najwyższy wskazał ponadto, że takie rozwiązanie prawne jak w art. 104 ust. 2 ustawy emerytalnej, nie stanowi żadnego novum w polskim systemie emerytalnym. Było przyjęte już w ustawie z dnia 23 stycznia 1969 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. nr 3, poz. 6 ze zm.) – art. 65. Już wówczas nie miało znaczenia, czy zatrudnienie lub działalność za granicą były objęte ubezpieczeniem społecznym w Polsce oraz to, czy zarobki lub dochód z tytułu zatrudnienia za granicą podlegały opodatkowaniu w Polsce. Ponadto Sąd Najwyższy zwrócił uwagę na to, że aktualnie emeryt w przypadku wyjazdu za granicę nie traci prawa do wypłaty świadczenia (art. 132 ustawy emerytalnej), jednak nadal nie jest obojętne, czy za granicą osiąga przychód z tytułu działalności lub zatrudnienia. W odniesieniu do emerytów i rencistów osiągających przychód z tytułu działalności wykonywanej za granicą ustawa emerytalna nie wprowadza, jak zaznaczył Sąd Najwyższy, zastrzeżenia, że znaczenie ma tylko działalność podlegająca obowiązkowi ubezpieczenia społecznego w Polsce. Gdyby przyjąć takie zastrzeżenie, to regulacja z art. 104 ust. 3 ustawy emerytalnej byłaby w istocie bezprzedmiotowa, albowiem zatrudniony za granicą z reguły podlega ubezpieczeniu społecznemu w kraju, w którym pracuje, na zasadzie wyłączności ubezpieczenia społecznego kraju, w którym świadczy pracę. Na takiej zasadzie oparta jest koordynacja systemów ubezpieczenia w Unii Europejskiej. O ubezpieczeniu społecznym co do zasady decyduje prawo kraju zatrudnienia (art. 11 rozporządzenia Parlamentu

Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego Dz. U. UE.L. 2004.166.1.). Sąd Najwyższy zwrócił nadto uwagę, że regulacji z art. 104 ust. 3 ustawy emerytalnej nie można zawęzić tylko do dochodów z tytułu zarobkowania w krajach Unii Europejskiej, bo zgodnie z treścią art. 104 ust. 3 ustawy emerytalnej, przepisy ust. 1 i 2, czyli o zawieszeniu lub zmniejszeniu świadczenia mają zastosowanie do emerytów i rencistów osiągających wszelkie przychody z tytułu działalności wykonywanej za granicą.

Mając na uwadze powyższe dokonane zaskarżonymi decyzjami zmniejszenie przez wojskowy organ emerytalny emerytury ubezpieczonego było zasadne, bowiem przychód z tytułu pracy za granicą powoduje wstrzymanie lub zawieszenie części emerytury (w zależności od wysokości uzyskiwanego przychodu) na zasadach określonych w art. 104 ustawy emerytalnej, niezależnie od tego czy w konkretnym przypadku istnieje obowiązek odprowadzania składek na ubezpieczenia społeczne.

Powyższe stanowisko należy uznać za utrwalone w orzecnictwie Sądu Apelacyjnego w Szczecinie (por. wyrok z dnia 27 listopada 2019 r., III A Ua 327/19; z dnia 21 maja 2020 r., III A Ua 446/19; z dnia 21 stycznia 2020 r., 406/19; z dnia 9 czerwca 2020 r., III A Ua 181/20) i podziela je także sąd odwoławczy w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę.

Mając na uwadze powyższe Sąd Apelacyjny uznając apelację za uzasadnioną na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w związku z art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. zmienił wyrok Sądu Okręgowego w zaskarżonej części i oddalił odwołania ubezpieczonego od decyzji z dnia 31 maja 2019 r. o rocznym rozliczeniu emerytury za rok 2016 i 2017.

O kosztach, Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. zgodnie, z którym strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (koszty procesu), przy czym Sąd rozstrzyga o kosztach w każdym orzeczeniu kończącym sprawę w instancji (art. 108 § 1 k.p.c.). Do celowych kosztów postępowania należy, między innymi, koszt ustanowienia zastępstwa procesowego. Zatem, skoro uwzględniono apelację wojskowego organu emerytalnego w całości, uznać należało, że organ ten wygrał postępowanie odwoławcze w całości, a wobec tego, zasądzono od ubezpieczonego na rzecz apelującego zwrot kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym – po 240 zł, zgodnie z § 10 ust. 1 pkt. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. poz. 1800), za każdą ze zmienionych decyzji.

Jednocześnie sąd odwoławczy nie uwzględnił wniosku apelującego o przyznanie kosztów zastępstwa procesowego za pierwszą instancję, bowiem wojskowy organ emerytalny nie zaskarżył wyroku Sądu Okręgowego w punkcie III zawierającym rozstrzygnięcie o tych kosztach. Składając apelację organ w sposób niebudzący wątpliwości określił granice zaskarżenia wskazując, iż zaskarża wyrok w części, tj. w zakresie punktu I, dotyczącego rozliczenia rocznego za 2016 i 2017 r. Nadto we wnioskach apelacji skarżący wniósł tylko o zmianę punktu I zaskarżonego wyroku. Wyrok sądu pierwszej instancji w niezaskarżonej części stał się prawomocny zgodnie z art. 363 § 3 k.p.c. Wobec powyższego Sąd Apelacyjny nie mógł uwzględnić wniosku apelującego o przyznanie kosztów zastępstwa procesowego za pierwszą instancję.

Barbara Białecka Urszula Iwanowska Jolanta Hawryszko